

ھەرئىمى كوردستان و گۆلمەزى مىلىشىياگان

04-10-2020

نوسەرەگان

ناوھندى لىكۆلىنەوھى رووداو

كورتە : لەماوھى چەند مانگى رابردوودا كرده چەكدارىيەكانى ژمارەيەك گرووپى بەرھەلستكارى ئەمريكا لە عىراق زياديان كرددووه و ئەگەر واپروات، لەوانەيە بۆ پىكدادانىكى راستەوخۆتر لە جاران مل بنىت.

ياسين تەھا - زريان رۇژھەلتى |

بەرايى

لەماوھى چەند مانگى رابردوودا كىردە چەكدارىيەكانى ژمارەيەك گرووپى بەرھەلستكارى ئەمىرىكا لە عىراق زيادىيان كىردووه و ئەگەر واپىرات، لەوانەيە بۇ پىكدادانگى راستەوخۇتر لە جاران مل نىيت. لەماوھى ئەم چەند رۇژە سەرەتاييە مانگى ئۇكتۇبەردا ھىرشەكان وەستان، بەلام جارى ھىچ گەرەنتىيەك نىيە كە ئەم راگىرانە بەردەوام نىيت. رووداوهكانى مانگى ئەيلوولى ئەمسال گوزارشت لە گۇرانگىك لە تەكتىكى گرووپەكانى "بەرگى" دا دەكەن و ئاستى كىردەوهكانىيان لە دۇى ئەمىرىكا و ھاوپەيمانان پلەيەكى دىكە بەرز كىردۇتەوه. جاران ئەگەر زياتر كۇمپانىا عىراقىيەكانى ھاوكارى ھاوپەيمانان و دەرووبەرى فرۇكەخانەى بەغدايان كىردىتە ئامانج، لە مانگى ئەيلوولدا، بىجگە لەوانە بىكە سەربازىيەكان و نىردە دىپلۇماتىيەكانىشيان لەبەردەم قەرەولى خۇيان داناوھ.

حكومەت تا ئىستا نەيتوانىوھ ئەم گرووپانە كۇنترۇل بكات و ئەمەش بىجگە لە پرسە ئەمنى و سەربازىيەكان، ئەگەرى خۇلقاندىن كىرغىتىكى دىپلۇماسىيىشى بۇ عىراق زياد كىرد كە بىگومان، ئەگەر لەماوھى كورتخايەنىشدا نەيت، ئەوا لە درىژخايەندا كارىگەرى نىگەتىقى بۇ سەر ھەرىمى كوردستانىش دەيت. بىجگە لەوھ، موشەكبىرانەكەى چەند رۇژى رابردووى دەرووبەرى فرۇكەخانەى ھەوليريش دەرىخست كە قەيرانى مىلىشياكان چۇنچۇنى دەتوانىت ئاساپىشى ھەرىمى كوردستانىش بشىوينى.

ئامانجى ھىرشەكان گۇراوھ؟

لەماوھى نىوان ھەردوو مانگى ئاب و ئەيلوولدا، 37 جار ھىرش بۇ سەر كاروانى لوجىستىكى ھىزەكانى ھاوپەيمانان، ناوچەى سەوز و دەرووبەرى فرۇكەخانەكان و بىكە سەربازىيەكان كراون. [1] 17 جارىيان ھىرش كراوتە سەر ئەو كۇمپانىا عىراقىيەكانى كە گرىبەستىيان لەگەل ھاوپەيمانان ھەيە و كاروبارى لوجىستىكى دەكەن. ئەوانەش زياتر لە مانگى ئابدا لە ناوچەكانى بابل، زىقار، دىوانىيە و سەلاھەدىن و بەغدا چىر بووھنەتەوه. بەمەش وادەدەكەوئىت كە ئامانجىكى سەرەكى ھىرشكاران، زياتر درووستكىردىن ترس و دلەراوكى و پەشىمانكىردنەوھى كۇمپانىاكان بووھ لە ھاوكارى ھاوپەيمانان، نەك ئەوھى كە راستەوخۇ ھىزەكانى ھاوپەيمانان و ئەمىرىكا بىكەنە ئامانج. ژەنرال فرانك مەكنزى فەرماندەى ئەمىرىكا لە رۇژھەلتى نىوھراست، ئەمەى بەروونى ھىناوھتە سەرزمان و گوتوويەتى: "ئەوان پەلامارى نىمە نادەن. ھىرشەكان قوربانىيان نىيە بەلام بەردەوامان." [2] راستىيەكەى ئەوھەيە كە ئەو ھىرشانە زياتر لەرى بۇمبى تەوقىتكارا، لەسەر رىگا كراون و ئامانجەكەشيان درووستكىردىن خەسارىكى گىيانى زۇر نەبووھ و تەنھا لە نىوھراستى ئەيلوولدا نەبىن كە لە يەككە لەو ھىرشانەدا كەسەك كوزراوھ، ئەگىنا ھىرشەكانى پىشوو تەنھا چەند برىندارىكى كەمىيان لىكەوتۇتەوه. بە لەبەرچا و گرتى كاردانەوھى ئەمىرىكا لەبەرامبەر كوزرانى ھاوتىيەك لە كەركوك، پىدەچىت گرووپەكانى "موقاوھەمە" ھەستىناكىيەكى زياتريان ھەبوويىت تا ھىرشەكانىيان زىانى گىيانى لىنەكەويتەوه.

ئەوھى زياتر ئەمىرىكا و نىردە دىپلۇماتىيەكانى نىگەران كىردووه نەك تەفاندىنەوھى بۇمبەكانى سەررىگا بەلكوو ئەو ھىرشە موشەكىيانەيە كە لە مانگى ئەيلوولدا زيادىيان كىردووه و لە كۇتاييەكانى ئەيلووليشدا خەسارە گىيانىيەكانىشى زياتر بوون. پىشتر ماتىو تولەر بالىوزى ئەمىرىكا لە عىراق رايگەياندىبوو كە "بەردەوامى ھىرشە موشەكىيەكان ناچارمان دەكات بە پەيوھەندىيەكانمان لەگەل عىراقدا بچىنەوه." [3] نىكەى مانگىك دواى ئەو قسەپەش، دەرگەوت كە تەنانت ئەگەرى داخستىن بالىوزخانەى ئەمىرىكا لە عىراق لەدوتوى قسەكانى تولەردا بووھ. لەماوھى ھەردوو مانگى ئاب و ئەيلوولدا، بىجگە لە ھىرشىك بۇ سەر بىكەى ئاسمانى بەلەد و دەرووبەرى فرۇكەخانەى ھەولير، 18 جار لە بەغدا بە كاتىوشا ھىرش كراوھ كە زۇربەيان بۇ ناوچەى سەوز، دەرووبەرى فرۇكەخانەى بەغدا، و بىكەى تاجى بووھ. ھەبوونى زياتر لە شەش ھىرشى موشەكى بۇ فرۇكەخانەى بەغدا و دەرووبەرى، ئەو بۇچوونە بەھىزتر دەكات كە پىدەچىت ئامانجىكى ئەو ھىرشانە "وھدەرنانى ئەو كۇمپانىا بەرىتانيە بىت كە ئەركى پاراستىن فرۇكەخانەى بەغداى لە ئەستۇدايە، تا بەرەبەرە ھاوشىوھى لوبنان و نەجەف كۇنترۇلى فرۇكەخانەى بەغداش ئاسانتر نىيت."

بەلام ئامانجەكە تەنھا فرۇكەخانەى بەغداش نىيە، بەلكوو پەلاماردانى ناوچەى سەوز و تەنانت نىردە دىپلۇماتىيەكان و بىكە سەربازىيەكان لە مانگى ئەيلوولدا دەرىدەخەن كە "گرووپەكانى موقاوھەمە" لە قۇناخى رووبەروبوونەوھى ناراستەوخۇوھ بەرە رووبەروبوونەوھەكى راستەوخۇتر ھەنگاويان ناوھ.

بەشىوھەكى گىشتى دەتوانىن بىژىن كە لەدوو مانگى رابردوودا، بە ھىرشەكەى سەر فرۇكەخانەى ھەوليرەوھ، جوگرافىاي ھىرشى

میلیشاکان فراوانتر بووه. له مانگی ته یلوولدا بنکه ی سهربازی تاجی و به لهد کراونه ته ئامانج و له وانه یه هیزه کانی هاوپه یمانان له فرۆکه خانه ی هه ولیرش ئامانج بووبن. ئەمەش دەریده خات که ته کتیکی میلیشاکان که له مانگی ئابدا زیاتر جهختی له سهر ناوچه کانی باشوورو به غدا کردوو، ورده ورده به ره و باکوور هه لکشاه و له جیاتی کردوه ی ته قینه وه ی ئیزعاجکردنی کۆمپانیای کانی گواستنه وه و فرۆکه خانه، ناوچه ی سهوز و بنکه سهربازییه کانی به ئامانج کراون.

گرووپه کانی "موقاوه مه"

دوای کوژرانی قاسم سولیمانی و ئەبومه هدی موهه ندیسه له کانوونی دووه می 2020، چەند گرووپێکی ناو حەشدی شەعبی خۆیان بە گرووپه کانی بهرگری ناساند و له به یاننامه یه کدا جهختیان له وه کردوه که ئەمریکا داگیرکاره و ده یکه نه ئامانجی خۆیان. ئەوانیش عه سائیی ئەهلی هه ق، ئەوفیا، جوندولئیمام، نوجه با، که تائیی سەیدوشوه دا، ئیمام عه لی، سەرایای خۆراسان و سەرایای عاشوورا بوون. [4] به ئام دواتر به کردوه هه ندیگ ناوی دیکه بهرپرسانی به ئامانجکردنی بنکه و باره گا سهربازییه هاوپه شه کانی عێراق و ئەمریکایان گرتە ئەستۆ. ئەم گرووپانه ش که به فێرژنی نوێی گروپه به ره هه لستکاره کان دهناسرێن گرنگرتینه کانیان بریتین له "عصبة الثائرين"، "أصحاب الكهف" و "قبضة المهدي" و "أولو العزم" [5] و به مدوایانه ش "قوات ذو الفقار" و لیبوای "کریم درعم" [6] جهختیان له درێژه پێدانی هێرشه کان کردۆته وه. ئەمەش به نوێترین مۆدیلی حەشدی ئێرانی له قه له م دهرژین، که له ترسی تۆله کردنه وه ی راسته وخۆ یان به ئامانجگیران و گه مارۆدرانیان، په نایان بۆ خۆه شاردان له ژیر ناوی نویدا بردوو. ئەم مۆدیله کارکردنه له گه رانه وه بۆ ته کتیکی سائانی بهر له کشانه وه ی سوپای ئەمریکا و دهرکه وتنی داعش ده چیت که به "تیمه کانی مهرگ" دهناسران.

به گشتی گرووپه کانی "موقاوه مه ی ئیسلامی"، سهر به بلۆکی ئێران و حیزبوللأ هه ژمار ده کرێن و به گوتار و ره فتاری خۆیان، به ره هه لستی ئەمریکا و ئیسرائیل و هه ژموونی رۆژئاوایی ده کهن. سهرده می نوری مالکی دهرفه تیکی زێڕینی بۆ به هیزبوونی ئەو گرووپانه ره خساند. نوری مالیکی له دووسالی کۆتایی ویلایه تی دووه می (2012_2014) خۆیدا له که رنه قالیکی فه رمیدا له به غدا، پالپشتیی بزوتنه وه ی عه سایبی کرد که ئەمینه داره که ی پێشتر له گرتوو خانه کانی ئەمریکا دا تۆمه تی تیرۆری ئاراسته کرابوو. مه رجه عیه ته که شی کازم حائیری شوینکه وته ی وه لی فه قیه ی ئێرانییه. ئامار و رووپۆیه کانی ئەمسالی (2020) دهریده خه ن ژماره ی گرووپه جوړاوجۆره کانی ناو حەشدی شەعبی له نیوان سائانی (2014-2018) 67 گرووپ بووه، له و ژماره یه ش شوینکه وتووای "عه لی خامنه یی"؛ رابه ری ئێران، ده گه نه 44 گرووپ، شوینکه وتووای عه لی سیستانی مه رجه ی بالای شیعه ی عێراقیش 17 کۆمه ل و گرووپن، له دهره وه ی ئەم دووانه ش؛ 6 گرووپ دیکه شوینکه وتووای مه رجه ی دیکه ی ناوخۆ و دهره وه ی عێراقن. [7] ئەمەش وایکردوو که له کاتی کردوه ی "گرووپه کانی موقاوه مه" دا که له هه ناوی هیزه چه کدارییه شیعییه کانه وه دهرکه وتوون، په نجه بۆ ئێران رابکێشتریت.

دوابه دوای هۆشداریه که ی مایک پۆمپیۆ، مسته فا کازمی سهرۆکوه زیرانی عێراق ده سه به جی وه زیری دهره وه ی ناردنه ئێران تا بۆنی ده می بهرپرسانی تاران تاقیبکاته وه. هه رچه ند بهرپرسانی ئێرانی بۆ جاری یه که م ئیدانه ی هێرشه کانیان بۆ سه ر نێرده دیپلوماتیه کان کرد به ئام، خودی رویشتنه که ی فوناد حسین واتای ئەوه ده دات که بهرپرسانی به غداش گومانیان بۆ ئێران ده چیت که ده ستی له زیادبوونی کردی گرووپه کانی "موقاوه مه" دا هه بیته. ئەم گومانه له لایه ن موقتهدا سه دریشه وه که ئیستا به پالپشتیکاری سهره کبی سهربازی حکومه ت ده زانریت، به شیوه یه کی ناراسته وخۆ دووباره کرایه وه. سه در داوی له گرووپه کانی "موقاوه مه" کرد که به گوته ی خۆی "موقاوه مه" نه که نه "موقاوه له" و به جوړه ش ئامازه ی به هه بوونی ده ستیکی دهره کی له پشت ئەو رووداوانه کرد. ئەم وته یه کاتیگ سهرنجراکێشتر ده بیته که ئەوه به بیر خۆمان بێنینه وه که وا زۆربه ی گرووپه کانی "موقاوه مه" پێشتر له سه دریه کان جیا بوونه ته وه!

ئامانجی درێژخایه نی ئەم گروپانه کۆپیکردن و گواستنه وه ی نمونه ی حوکمرانی و ئاینداری ئێرانییه. جگه له وه ش سه رجه میان پێداگری له دهرکردنی سوپای ئەمریکا له عێراق ده کهن. ئەمەش زیاتر پێداویستییه کی ئەمنی ئێرانییه وه که له وه ی پرسی هه نوکه یی عێراق بیته. ئەم ده رهنجی ئەوه یه که ئێران هه ست به مه ترسی ده کات له وه ی که چوارده وره که ی به هیزه کانی ئەمریکا گیراوه. ئەویش له کاتیگدا که ئابوورییه که ی زیاتر داته پیه و نا ره زایه تیه کانی نیوخۆ زیاتر له جاران په ره ده سینن. به مدوایانه ش ئامانجیکتر بۆ ئەو گروپانه زیاد بووه، ئەویش تۆله کردنه وه ی کوشتنی قاسم سلیمانی و ئەبومه هدی موهه ندیسه که له سه ره تای 2020 به هێرش فرۆکه کانی ئەمریکا کوژران.

هێرشێ گروپه چه کداره کان به زۆری له رێگای موشه کی دوورهاوێژه وه یه که زیاتر ته کنیکیکی ئێرانییه که به هۆی سستی سیسته می فرۆکه وانی سهربازی، تاران ناچاره به موشه کی زه مینی قه ره بووی بکاته وه. ئەم هێرشانه ش له یه ک کاتدا چەند ئامانجیک ده پێکن:

لهلايه كه لهسەرو بەندی هەلبژاردندا ئیدارەى ترەمپ بەلاوازی پێشاندەدەن. لهلاکه پتریش كێشهیه بۆ مستەفا كازمى درووستدەكەن كه له هەندێك شوێندا گرتى بۆ بەرزەوه ندىهه كانی ژمارههه كه له فەرمانده محەلبيهه كانی گرووپه چهكدارهكان درووستكردوهه. جگه لهو هەش، دەتوانیت نمایشکردنی هیزو بەرگریکردن لەو بەرههه بێت كه ئێران نوێنه رابه تى دهكات.

بجگه لهكورد و سوننه كه به ئاشكرا و به پاشكواى دژى ئەم هێرشانهن، لایه نه كانی شيعهش به ياننامهى نارهزايى جوړاو جوړيان دەرکردوه. بەلام رهنهه سه رجه ميان به حكومه تى عيراقيشه وه نه توانن ئەو هێرشانه يان جموجولى ئەو گروپانه بنه بر بكن. به و پييهى كه قوولاييه كى ئيقليمى ههيه و له لايه ن گروپگه ليكه وه ده كرين كه له وانه هه له نيو حكومه ت و دامه زراوه كانی ده و له تيشدا ده ستيان بروت. به ئەگه رى زۆر، رهنهه ته نها ليكتيگه يشتنى كى ئيقليمى يان هيو ربوونه وهى گزى ئەمريكا و ئيران بتوانيت ئەوانه سنوودار بكات. رهنهه هه ر ئەوهش پالنه ر بوويت كه وه زيرى دهره وهى عيراق به په له خوى بگه يه نيته تاران.

وه رگورانی به ريه ككه وتنى ميليشياكان و هيزه كانی ئەمريكا له رووبه رپوونه وهه كى ناراسته وخوى سنووداره وه بۆ پيكدادانى كى راسته وخو، كاريگه رى له سه ر هه ريمى كوردستانيش داده ني ت. ته نانه ت ئەو وه ختانه ي كه ئيران له وه لأمى كوژرانی قاسم سوليمانى دا چه ند موشه كى كى به ره وه هيزه كانی ئەمريكا له ئەنبار ته قانده بوو، دووانيشى به هه ريمى كوردستانه وه نابوو. ئەمه ش په ياميك بوو كه هه ريمى كوردستانيش به شيك ده بپت له و ملاملا نيه ي كه له نيوان ئەمريكا و ئيران دا هه يه. رووداوه كه ي 30 ئى ئيلووليش كه تييدا شه ش موشه ك له ده شتى نه ينه وا وه به دهورووبه رى فرۆكه خانه ي هه ولزوه و نرابوون، پيشهاتيكى مه ترسي داره كه دهریده خات چۆنچۆنى هه ريمى كوردستان له ناوه رگه ي هه رجو ره پيكدادانى كى گريمانه ييدا ده بپت، ئەگه ر رووبدات.

ئەنجام

له وانه هه كه م كه س لاريى هه بن له وهى كه به شيكى زۆرى گرووپه كانی "موقاوه مه" له هه ناوى هه شدى شه عبويه وه دهركه وتوون. هۆكاره ئاي دۆلوژى وه عقیده تيهه كانيش واده كەن كه ئەو گرووپانه، ئاسانتر بتوانن له نيو گرووپه جياوازه كانی هه شدى شه عبيدا ري كخستنى نه ينى-ناياسابى درووست بكن. نزیکترین بنكه و باره كاكانى هه شدى شه عبى به هه ولير كه زۆريك له نوينه رابه تيهه ديپلوماتيهه كان وهيزه كانی هاوپه يمانانى لييه، له مه خموور و ده شتى نه ينه وا به. به گشتى وا مه زهنده ده كرپت كه 22 بنكه و باره كايان له و ناچانه هه بپت. [8] بۆيه گرنگه هه ريمى كوردستان هه ماهه نكيه كانی له گه ل حكومه تى عيراقى زياتر بكات بۆ چاوديري كردنى زياترى جموجوله سه ربازيهه كان له ناچه كوردستانيهه كانی دهره وهى هه ريم. به دياريكراو ييش داواى ري كخستنى زياترى كارى گرووپه كانی هه شدى شه عبى له ده شتى نه ينه وا و مه خموور بكات.

باشتر وا يه گوتارى ره سمى هه ريمى كوردستان نه ك به ئامانجگرتنى هه موو هه شدى شه عبى، به لكوو ري گرتن له كرده وهى گرووپه كانی "موقاوه مه" بپت له كوردستان. چوونكه به كه م ئەوانه ناوى هه شدى شه عبى به كارناهي ن و دووه مپيش ئەوه به كه هه موو هه شد به كده ست و به كجور نين.

خالى كى ديكه ش ئەوه به كه له وانه هه گرووپه كانی "موقاوه مه" بۆ كه مكر دهنه وهى گوشاره كان له سه ر خويان، وه ك مه يدانى كى نوئ ته ماشاى هه ريمى كوردستان بكن و له رپى دوور و نزیکه وه هه ولئى ئالوز كردنى دۆخى ئەمنى بدن. ئا له و بواره شه وه، زياد كردنى هه ماهه نكيه سيقوليهه ئەمنيهه كانی هه ريم- هاوپه يمانان- و به غدا بايه خى كى زۆرى هه يه.

[1] -زانياربييه كانی ماوهى نيوان 30ى ته مووز هه تا 1ى تشريني به كه مى ئازانسى هه والئى عيراقيهه مان شيكر دۆته وه.

[2] - <https://www.nbcnews.com/news/military/attacks-u-s-troops-iraq-have-increased-says-u-s-n1239863>

<https://www.rudaw.net/sorani/middleeast/iraq/010920205> - [3]

[4]

<https://iraqi24.com/news/%D9%A8-%D9%81%D8%B5%D8%A7%D8%A6%D9%84-%D8%AA%D9%87%D8%AF%D8%AF-%D8%A7%D9%84%D8%AC%D9%8A%D8%B4-%D8%A7%D9%84%D8%A3%D9%85%D8%B1%D9%8A%D9%83%D9%8A-%D8%A8%D9%80-%D8%AC%D8%AD%D9%8A%D9%85-%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82%D9%8A-%D9%88%D8%AA%D8%B5%D9%81-%D8%A7%D9%84%D8%B2%D8%B1%D9%81%D9%8A-%D8%A8%D9%80-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D9%85%D9%8A%D9%84>

[5] موقع الحرة (17/4/2020)، الميليشيات الوهمية لعبه إيران الجديدة فى العراق، [/https://www.alhurra.com/iraq/2020/04/17](https://www.alhurra.com/iraq/2020/04/17) (متاح: 1/7/2020).

<https://www.rudaw.net/arabic/middleeast/iraq/270920202> - [6]

Staff writer, How Iran the Mideast's new superpower, is expanding its footprint across the region - and what it means,- [7] monitor,

<https://www.csmonitor.com/World/Middle-East/2017/1217/How-Iran-the-Mideast-s-new-superpower-is-expanding-its-foo-print-across-the-region-and-what-it-means> هشام الهاشمي (1/7/2020)، الخلاف الداخلي في هيئة الحشد الشعبي، مركز صنع السياسات للدراسات الدولية والاستراتيجية، <http://www.makingpolicies.org/ar/posts/internal-dispute-in-alhashd-alshaabi.php?fbclid> (متاح: 5/8/2020).

<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/the-shia-militia-mapping-project> - [8]